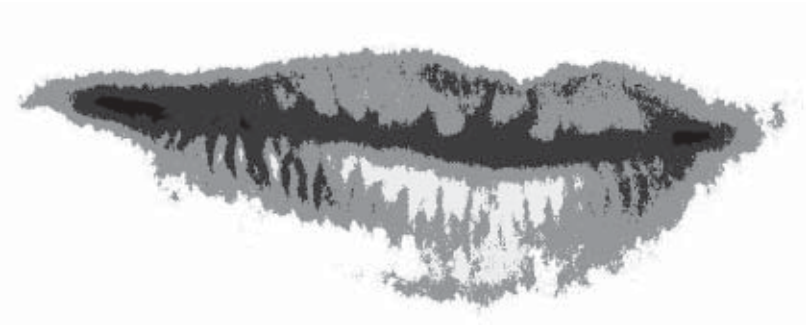

Tavoitteet

opettajankoulutukselle 2008–2010

suomen opettajaksi opiskelevien Liitto SOOL

Tavoitteet

opettajankoulutukselle 2008–2010

Koulutuspoliittinen ohjelma V

Hyväksytty SOOLin liittokokouksessa 20.4.2008

SISÄLLYS

Esipuhe 4

Valmiuksia oppimisen tukemiseen 5

- Erityispedagogiikan kasvava tarve
- Monikulttuurinen oppimisympäristö
- Kokemuksellista oppimista harjoitteluun

Kansalaisvaikuttaminen 8

Opintojen ohjaus 10

Tulevaisuuden opettajuus 12

- Yliopistollinen opettajankoulutus
- Opettajankouluttajien pedagoginen pätevyys
- Opettajankoulutuksen rahoitus
- Johtajuus
- Mentorointi

TYÖRYHMÄ

Timo Kovanen (AO, Jyväskylä), puheenjohtaja

Suvi Pasma (LTO, Oulu), sihteeri

Päivi Jokinen (LO/AO, Oulu)

Elisabet Kokkonen (AO/LO, Savonlinna)

Jussi Korpi (LO, Rovaniemi)

Jan Krappala (LO, Rauma)

Marjut Mäyrä (EO, Joensuu)

JULKAISIJA

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry

WWW.SOOL.FI

Opettajaksi opiskelu tulee nähdä lähtökohtaisesti opettajaksi kasvuna, jonka perusta rakennetaan opettajakoulutuksessa. Oman koulutuksen kehittäminen toimii osana aktiivista kasvua. Opiskelijoiden näkökulma on erityisen tärkeää opettajakoulutuksen kehittämisessä. Valtakunnallisella tasolla yhteistyötä tekevät opetusministeriö, yliopistot ja S00L. Paikallisesti opiskelijoiden näkökulmaa hyödynnetään osana yliopistojen kolmikantaa, jossa professorit, muu henkilökunta ja opiskelijat ovat yhdenvertaisessa asemassa kehittämistyössä sekä päätöksenteossa. Korkeatasoinen, tehokas ja työelämään mahdollisimman kattavasti valmentava opettajakoulutus on varmasti sekä valtiovallan, yliopistojen että opettajaksi opiskelevien yhteinen intressi. Se vaatii yhteistä tahtoa, suuntaa ja visiota.

Tavoiteohjelmaan on kirjattu tulevaisuuden kannalta tärkeimpiä kehittämiskohteita opettajakoulutuksessa seuraavan kahden vuoden ajalle: erityisopetuksen ja maahanmuuttajataustaisten opetuksen valmiuksien, opintojen ohjauksen ja kansalaisvaikuttamisen haasteisiin on yhteistyössä laadittava kehittämissuunnitelmat. Tavoiteohjelman lopussa visioidaan, mihin suuntaan opettajakoulutusta tulisi kehittää pidemmällä aikavälillä, jotta koulutus pystyy jatkossa vastaamaan muuttuvan opettajuuden asettamiin vaatimuksiin.

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto S00L ry:n *Tavoitteet opettajakoulutukselle 2008–2010* -ohjelmaan on koottu Suomen opettajaksi opiskelevien näkemyksiä siitä, mihin suuntaan opettajakoulutusta tulee kehittää. Se pitää sisällään S00Lin edunvalvontatyön tavoitteet. Tavoiteohjelma on suunnattu opettajakoulutuksen kehittämisestä vastaaville tahoille valtionhallinnossa ja yliopistoissa sekä opiskelijajärjestöille edunvalvonnan ja opetuksen kehittämistyön tueksi. Tavoiteohjelman on laatinut S00Lin hallituksen asettama työryhmä ja se on hyväksytty S00Lin liittokokouksessa 20.4.2008.

Valmiuksia oppimisen tukemiseen

Tämän päivän opetusryhmät ovat heterogeenisiä ja oppilaat tarvitsevat yhä enemmän monenlaista tukea oppimiseen. Tarvittava tuki voi liittyä erityisiin, yleisiin tai kielellisiin tarpeisiin. Tukea tarvitsevien oppijoiden määrä on kasvanut runsaasti viimeisten kymmenen vuoden aikana. Suomen monikulttuuristuminen kiihtyy, jolloin kielellisen tuen tarve kasvaa. Myös erityisen tuen valmiuksia tarvitaan aiempaa laajemmin. Opettajilla tulee olla työssään valmiuksia kohdata ja tukea monenlaisia oppijoita. Näiden valmiuksien oppiminen edellyttää määrältään riittäviä ja sisällöltään laadukkaita opintoja.

➤ Erityispedagogiikan kasvava tarve

5

Jokaisella opettajalla tulee olla valmiuksia kohdata erityistä tukea tarvitseva oppilas. Opettajaopinnoissa tämä on huomiotava erityispedagogiikan opintojen laadullisena ja tarvittaessa määrällisenä lisäämisenä kaikilla opettajakoulutuksen aloilla, tavoitteena valtakunnallinen yhteneväisyys. Ainedidaktiikan opinnoissa tulee huomioida opetuksen yksilöllistämisen ja eriyttämisen tarpeet. Erityispedagogiikan opintojen pääpainon tulee olla ongelmien tunnistamisessa ja varhaisessa puuttumisessa.

Erityispedagogiikan opintojen pääpainon tulee olla ongelmien tunnistamisessa ja varhaisessa puuttumisessa.

Erlaisen oppijan opintiellä avainasemassa on toimiva moniammatillinen yhteistyö, jota tulee painottaa jo opettajaopinnoissa.

Vaikka erityispedagogista näkemystä laajennetaan kaikkien opettajien koulutuksessa, on erityisopettajia edelleenkin koulutettava. Erityisopettaja on yksilöllisen opetuksen antamisen lisäksi työyhteisön erityispedagoginen asiantuntija. Erityisopettajakoulutuksen

sisäänottomääriä tulee tarkastaa vastaamaan kentän lisääntyvää tarvetta.

➤ Monikulttuurinen oppimisympäristö

Tämän päivän opettajaopiskelijat tulevat opettamaan ryhmiä, joiden kulttuurinen ja etninen moninaisuus kasvaa jatkuvasti. Maahanmuuttajataustaiselle lapselle, oppilaalle tai opiskelijalle suomen kieli on sekä oppimisen kohde että väline, ja opettajalla tulee olla riittävät valmiudet tukea oppijaa. Suomi toisena kielenä -näkökulmaan perehtyminen tulee sisällyttää opettajaopintoihin. Kielelliset tarpeet muuttuvat maahanmuuton lisääntyessä, ja pätevien suomi toisena kielenä -opettajien tarve kasvaa. Suomi toisena kielenä -opintokokonaisuuksia tulee olla mahdollista suorittaa sivuaineena. Kielellisten valmiuksien lisäksi tulevat opettajat tarvitsevat monikulttuurista osaamista, jolla turvataan oppilaiden yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua opetukseen. Kansainvälisyyskasvatus antaa valmiuksia huomioida yhteiskunnan moninaisuus, erilaiset arvot ja monikulttuurisuus kuitenkin omat kulttuuriset perinteet säilyttäen.

Kansainvälisyyskasvatus antaa valmiuksia huomioida yhteiskunnan moninaisuus.

Kansainvälisyyskasvatuksella tarkoitetaan kasvatusnäkökulmaa, jonka lähtökohtana on ihmisten globaali yhdenvertaisuus. Sen teemoja ovat monikulttuurisuus, demokratia, aktiivinen kansalaisuus, ihmisoikeudet, rauha, tasa-arvo ja kestävä kehitys. Opinnot valmistavat tulevaa opettajaa aitoon kohtaamiseen ja kulttuurienväliseen ymmärrykseen, ja niiden tulee taata riittävät valmiudet työskentelyyn monikulttuurisessa ympäristössä. Kansainvälisyyskasvatuksen sisällölliseen laatuun ja läpäisevyyteen kaikissa pedagogisissa opinnoissa on kiinnitettävä huomiota.

➤ Kokemuksellista oppimista harjoitteluun

Ennen työelämään siirtymistä jokaisen opettajaopiskelijan on tärkeää saada kokemuksia niin erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksesta kuin monikulttuurisessa oppimisympäristössä toimimisesta. Jos tämä ei käytännössä ole harjoittelukoulussa mahdollista, tulee monikulttuurisuuden ja erityispedagogiikan näkökulma kuitenkin huomioida harjoittelun yhteydessä.

Kansalaisvaikuttaminen

Kansalaisvaikuttaminen ja osallisuus voidaan määritellä monilla tavoilla. Tässä tavoiteohjelmassa kansalaisvaikuttamisella tarkoitetaan kykyä ja halua vaikuttaa itseään koskeviin ja yhteisiin asioihin. Tämän vuoksi se on tärkeä osa toimivaa demokratiaa. Osallisuudella tarkoitetaan omaa kokemusta päättämisestä ja asioihin vaikuttamisesta sekä sen myötä syntyvää sitoutumista.

8 Kansalaisvaikuttamisen tulee olla opettajankoulutuksen opetussuunnitelmissa läpäisevänä kokonaisuutena. Osallistavien ja vaikutusmahdollisuuksia tukevien opetusmetodien käyttö yliopisto-opetuksessa sekä palautejärjestelmän luominen antavat opiskelijoille mahdollisuuden osallistua koulutuksensa kehittämiseen. Kun annettu palaute otetaan vakavasti ja sillä on aidosti merkitystä lähiympäristön muutokseen, käsitys osallisuudesta ja omista vaikutusmahdollisuuksista vahvistuvat. Palautteen kerääminen ja käsittely tulee järjestää henkilökunnan toimesta yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

Opettajaopinnoissa tulee kiinnittää huomiota siihen, miten opiskelijat saavat paremmat edellytykset kasvattaa lapsia ja nuoria osallisuuteen. Paras tapa oppia yksilön vaikutusmahdollisuuksista on osallistua itse toimintaan. Osallisuuteen kasvamisen tulee alkaa jo opintojen aikana, koska osallisuuteen sitoutuneella tulevalle opettajalla on paremmat valmiudet kasvattaa yhteisistä asioista kiinnostuneita aktiivisia kansalaisia.

Opiskelijoiden aktiivinen toiminta tulee tunnustaa opintopistein.

Opettajaopiskelijoiden opiskeluaikainen aktiivinen toiminta tulee nähdä voimavarana niin opettajakoulutusyksiköiden kuin valtakunnallisen opettajakoulutuksen kehittämistyössä. Yliopistojen toimintakulttuurista tulee luoda aktiiviseen osallistu-

miseen kannustava. Keskeisin arvostuksen osoitus on, että opiskelijoiden ääni kuuluu heitä koskevien tärkeiden päätösten teossa. Opiskelijoiden aktiivinen toiminta ainejärjestöissä, opettajankoulutusyksiköissä ja yliopistojen hallinnossa tulee tunnustaa opintopistein. Tällä tavoin tuodaan myös konkreettisesti esille arvostus aktiivisuutta kohtaan.

OPINTOJEN OHJAUS

Laadukas opintojen ohjaus on opiskelijan oman opettajuuden rakentumisen perusta. Ohjauksen saatavuus on turvattava koko opintojen ajalle, koska sillä edistetään opiskelijan motivaation säilymistä ja tehostetaan opintojen suorittamista. Opintojen ohjaukseen on resursoitava riittävästi.

Opintojen ohjauksen taso vaihtelee opettajankoulutusyksiköittäin. Suuressa osassa yksiköitä ei ole lainkaan nimetty opintojen ohjaajaa tai hänellä ei ole opiskelijamäärään nähden tarpeeksi resursseja hoitaa tointaan. Opintojen ohjauksen vastuunjako ja toimenkuvat ovat epäselviä. Tämä heijastuu opintoihin siten, että opiskelijoiden on vaikea tietää, mistä saada oikeanlaista tukea ja ohjeistusta.

10

Hyvin suunniteltu ja selkeä opetussuunnitelma on toimivan opintojen ohjauksen tärkein edellytys. Opintojen on jakauduttava työmäärältään tasaisesti koko opintojen ajalle, ja kurssien kuvausten on vastattava niiden sisältöjä. Opiskelijoiden näkökulman tulee näkyä opetussuunnitelman sisällöissä.

Inhimillinen kohtaaminen ohjauksessa on tärkeää. Opintojen ohjauksen on oltava henkilökohtaista, asiantuntevaa ja opiskelijan muuttuvat tarpeet huomioonottavaa. Opintojen ohjaus painottuu usein opintojen alkuvaiheeseen, mutta kuitenkin tulee muistaa ohjauksen jatkuva tarve läpi koko opintojen. Koko henkilöstön sitoutuminen opintojen ohjaukseen ja sen kehittämiseen on taattava. Tämän lisäksi yksikössä tulee nimetä vastuuhenkilö, tai tarvittaessa vastuuhenkilöt, joilla on riittävät resurssit ja edellytykset järjestää opintojen ohjausta.

Opintojen ohjauksen on oltava henkilökohtaista, asiantuntevaa ja opiskelijan muuttuvat tarpeet huomioonottavaa.

Jokaiselle opiskelijalle pitää taata mahdollisuus henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) laatimiseen. HOPS ja henkilökohtainen ohjaus muodostavat yhdessä tehokkaan opintojen ohjauksen. HOPS mahdollistaa opintojen yksilöllisen suunnittelun sekä joustavan ja tavoitteellisen opinnoissa etenemisen. HOPS:n tulee joustaa opiskelijan elämän muutoksissa, eikä se saa sulkea pois mahdollisuutta muuttaa opintojen painotusta. Henkilökohtaiset opintosuunnitelmat antavat myös opetuksen järjestäjille hyödyllistä tietoa opetuksen suunnitteluun.

➤ Yliopistollinen opettajankoulutus

Korkeatasoinen yliopistollinen opettajankoulutus on Suomen laadukkaan koulujärjestelmän tärkein osatekijä. Opettajankoulutus järjestetään yliopistoissa ja opettajien kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto. Opetus pohjautuu tutkimukseen, mutta tutkimuksen lisääminen ei vaaranna opetusta ja sen kehittämistä opettajakoulutuksessa. Opetus ja tutkimus eivät ole toisilleen vastakkaisia tai toisiaan poisulkevia, vaan toisiaan tukevia ja vahvistavia.

12

Ensisijainen hakeutumisväylä aineenopettajakoulutukseen on suoravalinta. Suoravalinnan kautta orientoituminen opettajuuteen alkaa jo ensimmäisenä opiskeluvuonna. Tämä helpottaa pedagogisten opintojen hajauttamista koko opiskeluajalle ja edesauttaa opettajuuteen kasvamista. Hakeutuminen opettajan pedagogisiin opintoihin on mahdollista myös keskellä opintoja sekä tutkinnon suorittamisen jälkeen. Aineenopettajilla tulee olla myös oikeus hakea luokanopettajan monialaisiin opintoihin valtakunnallisesti.

Opettajankoulutus vaatii kokonaisvaltaista kriittistä tarkastelua.

Opettajankoulutus vaatii kokonaisvaltaista kriittistä tarkastelua, koska opettajan työnkuva ja kentän haasteet ovat muuttuneet. Perusopintoihin tarvitaan koko ajan uusia sisältöjä, mutta tutkinto on kuitenkin rajallinen. Perusopintojen sisältöjä tarkastellaan kokonaisuudessaan niin, että ne vastaavat tulevaisuuden opettajantyön haasteisiin.

➤ Opettajankouluttajien pedagoginen pätevyys

Tällä hetkellä yliopisto on ainoa koulutusaste Suomessa, jossa opettajalta ei vaadita pedagogista pätevyyttä. Tulevissa virantäytöissä on opettajakoulutuksen osalta huomioitu tutkimuksellisten ansioiden lisäksi hakijan pedagoginen osaaminen. Myös opiskelijakuntaa kuullaan painokkaasti henkilöstövalinnoissa. Yliopisto kannustaa opetukseen osallistuvaa

Tulevissa virantäytöissä on huomioitu hakijan pedagoginen osaaminen.

henkilöstöään kehittämään pedagogisia taitojaan. Johdonmukaisen täydennyskoulutusohjelman kautta jo virassa toimivat voisivat pätevoityä pedagogisesti.

13

➤ Opettajankoulutuksen rahoitus

Tulevaisuudessa yliopistojen muuttuva rahoitusmalli haastaa kasvatustieteellisen koulutuksen ja tutkimuksen. Vaikka opettajankoulutusta sinänsä arvostetaan laajalti, tämä arvostus ei näy alan rahoituksessa. Päätöksenteossa huomioidaankin opettajankoulutuksen erityispiirteet kuten keskimääräistä suurempi tarve kontaktiopetukselle, monipuolisille tiloille ja välineille. Riittävät henkilöstöresurssit sekä pienryhmäopetus muodostavat pohjan laadukkaalle opettajankoulutukselle.

Opettajankoulutuksen rahoitustarpeista päätettäessä otetaan huomioon vaikuttavuuden pitkä aikajänne. Investointi opettajankoulutukseen tänä päivänä näkyy hyvinä oppimistuloksina 25 vuoden päästä.

➤ Johtajuus

Jokainen opettaja on tietoinen opetus- ja kasvatustalouden hallinnosta ja rakenteesta; siksi jo opettajankoulutukseen sisällytetään johtamisopintoja. Opettaja on paitsi oman opetusryhmänsä johtaja myös moniammatillisen työyhteisön jäsen. Toimiakseen tällainen työyhteisö vaatii jaettua johtajuutta. Opettajankoulutus valmistaa ja rohkaisee opettajaopiskelijoita johtajuuden muuttuviin haasteisiin. Opettajaksi opiskelevilla on mahdollisuus opiskella maksuttomana sivuaineena opetustoimen hallinnon opintokokonaisuus.

➤ Mentorointi

14

Perusopinnot tarjoavat opiskelijalle valmiuksia tulevaa työtä varten. Perustutkinnossa saatu osaaminen ei kuitenkaan yksinään riitä. Täydennyskoulutus

on selvä jatkumo opettajankoulutukselle. Tulevalla opettajalla on mahdollisuus ja velvollisuus kehittää itseään myös perusopintojen päättymisen jälkeen. Opinnoista työelämään siirtyminen on iso muutos, jossa vastavalmistunut opettaja saa tukea ja ohjausta. Mentoroinnin avulla siirretään kokemuseräistä tietoutta nuoremmalle kollegalle ja siten edistetään opettajan ammatillista kasvua. Mentoroinnin tuomalle vuorovaikutussuhteelle on asetettu selkeät tavoitteet ja se on avointa, luottamuksellista ja molempia osapuolia sitouttavaa.

Mentorointi on avointa, luottamuksellista ja molempia osapuolia sitouttavaa.

WWW.SOOL.FI